

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Krajowy Kongres Kultury Książki (Katowice, 24-26 października 2012 r.)

Author: Agnieszka Bajor

Citation style: Bajor Agnieszka. (2012). Krajowy Kongres Kultury Książki (Katowice, 24-26 października 2012 r.). „Przegląd Biblioteczny” (2012, z. 4, s. 567-572)

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

m.in. „W 1927 r. zaproponowano mi wyjazd do Rosji w charakterze eksperta biblioteczno-archiwalnego w Delegacji Polskiej w Mieszanej Polsko-Sowieckiej Komisji Rewindykacyjnej. Pobyt miał trwać pół roku, a przeciągnął się do wiosny 1935 roku. Wyjechałem jako ekspert, wróciłem jako zastępca prezesa Edwarda Kuntzego i Witolda Suchodolskiego, kierując w czasie ich nieobecności w Petersburgu pracami Delegacji. Były to ciężkie obowiązki, bardzo trudne, bardzo odpowiedzialne, ale jednocześnie jakże pasjonujące, ciekawe i kształcące”².

Wygłoszone referaty zostaną opublikowane w specjalnym tomie, który wydany zostanie w połowie 2013 r.

W interdyscyplinarnej konferencji „Zagarnięte – ukryte – poszukiwane – odzyskane”, wzięło udział 50 referentów i ponad 120 słuchaczy. Duże zainteresowanie wynika z faktu, iż kradzieże dzieł sztuki są problemem globalnym, dotyczącym wszystkich. Utraconej części dziedzictwa kulturalnego nie można niczym zastąpić. Dlatego bądźmy wierni maksymie *Me nemo ministro fur erit*, by przy naszej pomocy nikt złodziejem nie był.

Dorota Pietrkiewicz

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 4 listopada 2012 r.

² *Dotychczasowe moje życie*. Materiały Piotra Bańkowskiego. Archiwum PAN, III-217, j. 191, k. 3-4.

KRAJOWY KONGRES KULTURY KSIĄŻKI

(Katowice, 24-26 października 2012 r.)

W 2012 r. mija 90 lat od chwili założenia Biblioteki Śląskiej w Katowicach (nazwę tę nadano księżnicy dopiero w 1952 r.). Została ona powołana do życia jako Biblioteka Sejmu Śląskiego, a już w 1924 r. zmieniła profil – biblioteka urzędowa została przekształcona w ogólną, gromadzącą dzieła z różnych dziedzin, ze szczególnym uwzględnieniem silesiaków.

Dziś instytucja ta pełni funkcję wojewódzkiej biblioteki publicznej o statusie naukowym. Prowadzone są w niej badania o charakterze regionalnym (np. w Instytucie Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej), szeroka akcja popularyzacji książki i czytelnictwa (Dyskusyjny Klub Książki, Katowickie Prezentacje Biblioteczne, Literackie Fanaberie), publikuje się materiały (m.in. „Bibliografia Śląska”, „Guliwer”) czy digitalizuje zasoby, udostępniane w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej oraz Śląskiej Internetowej Bibliotece Zbiorów Zabytkowych.

W jubileuszowym roku w Bibliotece Śląskiej zaprezentowano kilka ekspozycji, upamiętniających dzieje i współczesne oblicze księżnicy, jak „Najcenniejsze. Ze zbiorów Biblioteki Śląskiej” oraz „90-lecie Biblioteki Śląskiej”; a ponadto w Domu Oświatowym – fotografie z cyklicznych inicjatyw: „Śląski Wawrzyn Literacki 2011”, „Uroda Polsczyzny” i „Zaczytany Śląsk”. Zwieńczeniem obchodów był natomiast – zorganizowany wspólnie z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – Krajowy Kongres Kultury Książki¹, którego dwa pierwsze dni² wypełniły sesje naukowe ukazujące współczesne pola badawcze bibliologii i informatologii. Prelegenci reprezentowali

¹ Kongresowi towarzyszyła impreza muzyczna oraz inauguracja nowego sezonu Klubu Dobrej Książki.

² 26 października odbyła się sesja „Gorzka sława” związana z osiemdziesiątą rocznicą urodzin Sylwii Plath i czternastą rocznicą śmierci Teda Hughesa, z udziałem zagranicznych prelegentów.

różne działy dyscypliny, toteż w wyniku zespołowej pracy reprezentantów wielu polskich uczelni prowadzących kierunkowe studia *informacji naukowej i bibliotekoznawstwa* powstała swoista synteza nauk o książce, bibliotece i informacji. Także widzowie zapewnili pracownicy naukowi, bibliotekarze i studenci.

Pierwszego dnia w Audytorium Biblioteki Śląskiej (historycznym budynku księżnicy przy ulicy Francuskiej 12) zebranych powitał marszałek województwa śląskiego, Adam Matusiewicz, wyrażając zadowolenie, że fizyczna postać książki wciąż dominuje nad Internetem.

Gospodarz Kongresu, Jan Malicki, dyrektor Biblioteki Śląskiej w Katowicach, rozpoczął obrady od ukazania roli kierowanej przez siebie instytucji w społeczeństwie wiedzy. Nakreślił historię powstawania księgozbioru, przypomniał najważniejsze momenty, istotne dla zmiany struktury (od 2000 r. Biblioteka Śląska przejęła obowiązki biblioteki wojewódzkiej) i koncepcji architektonicznej nowego gmachu, zasiedlonego w 1998 r. J. Malicki zwrócił uwagę na kulturotwórczą i naukową rangę Biblioteki Śląskiej w regionie i w ogólnym, szerokim, pełnym, „totalnym” postrzeganiu funkcji bibliotek. Współczesna biblioteka posiada olbrzymi potencjał (w ludziach, zasobach, możliwościach organizacyjnych), występując wciąż z nowymi inicjatywami wobec zwiększającego się zapotrzebowania na słowo drukowane, bazy danych czy inne wydarzenia kulturalne, jak wystawy, koncerty, sympozja, warsztaty, akcje dla kształcących się, ale i potrzebujących społecznego wsparcia. Biblioteka Śląska jest nie tylko miejscem, do którego przychodzi się po książkę, ale także po to, by uczestniczyć w złożonym procesie kultury książki.

Właśnie temu zjawisku, przewodniemu tematowi Kongresu, przyjrzał się bliżej Krzysztof Migoń (Uniwersytet Wrocławski) w wypowiedzi *Kultura książki – paradygmat badawczy*. Początkowo pojęcie *kultury książki* rzadko stanowiło przedmiot refleksji naukowej (w Czechach, na Węgrzech i Słowacji, wśród reprezentantów mniej licznych narodów, łączono ten termin z pojęciem kultury narodowej i książki etnicznej, zaś w Rosji uważano, że książka jest efektem kultury warunkowanym szeregiem zjawisk). Prelegent przypomniał program studiów uniwersyteckich z bibliologii Stefana Vrtela-Wierczyńskiego, projektowanych w 1936 r., mający objąć przeszłość i współczesność kultury książki. Pojęcie to nie przyjęło się natomiast w kręgu kultury frankofońskiej, tam używa się określeń cywilizacja książki, cywilizacja piśmienna, dziedzictwo książkowe. W piśmiennictwie niemieckim z kolei kulturę książki rozumie się, jako historycznie ukształtowaną i żywo oddziałującą całość świata książek. Reasumując, K. Migoń wyraził własne stanowisko, uznając, że kultura książki to ogół zjawisk związanych z książkami w danym miejscu i czasie – od ich gromadzenia po recepcję; są to różne aspekty funkcjonowania obiektów i określonych, historycznie zmiennych zachowań w przestrzeni geograficznej, to „suma narodowych obecności w książkach”, a zarazem „uniwersum książek”, dziedzictwo kulturowe – duchowe, materialne i techniczne społeczeństw lokalnych, regionalnych, narodowych, ponadnarodowych.

Maria Próchnicka (Uniwersytet Jagielloński) w referacie *Kształcenie pracowników książki wobec przemian w systemie edukacji i oczekiwań rynku pracy* zwróciła uwagę na nowe wyzwania, jakie stoją przed polskimi uczelniami przekazującymi wiedzę, umiejętności oraz kompetencje studentom informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Współczesne kształcenie ma przede wszystkim reagować na potrzeby społeczne, autentyczny popyt na specjalistów poszukiwanych na rynku pracy. Minsk kładzie się na modelowanie umiejętności i kompetencji społecznych. Dąży się do tego, by edukacja akademicka wspomagała formowanie odpowiednich postaw pracowniczych, jak np. elastyczność, umiejętność pracy w grupie, zdolności komunikacyjne. M. Próchnicka wyliczyła nazwy zawodów „przyszłości” w obrębie grupy bibliotekarzy i pracowników informacji, spotykane w strategii prorozwojowej i w piśmiennictwie, takie jak broker własności intelektualnej, researcher, selektor informacji, audytor wiarygodności informacji, dydaktyk medialny (wykorzystujący e-learning). Coraz większe znaczenie w procesie nowoczesnego kształcenia bibliotekarzy będą miały aspekty usługowe i jakościowe, zatem więcej

uwagi należy poświęcić użytkownikom bibliotek (ten aspekt wystąpił też podczas Kongresu w wystąpieniach Jadwigi Sadowskiej, Ewy Głowackiej, Remigiusza Sapy i Barbary Sosińskiej-Kalaty).

W drugim bloku sesji, w referacie *Komunikacja piśmiennicza w badaniach bibliometrycznych* Marta Skalska-Zlat (Uniwersytet Wrocławski) zwróciła uwagę na rolę badań treści dokumentów metodą bibliometryczną, historycznie wywiezioną z analizy dokumentacji bibliograficznej (zagadnienie to poruszali już Stefan Vrtel-Wierczyński, Adam Łysakowski, Stanisław Sierotwiński i Jan Muszkowski). Ilościowe badanie komunikacji piśmiennej pozwala m.in. rozpoznać strukturę i dynamiczną się ogólnym piśmiennictwa oraz zapanować nad chaosem we wciąż powiększającą się ogólnym zbiorze publikacji. M. Skalska-Zlat zdefiniowała pojęcie *cytowania*, przez które należy rozumieć specyficzny kod występujący w publikacjach naukowych, który nie operuje pojęciami lecz skojarzeniami. W zwartej formie wyraża związki konceptualne między dokumentami, zapobiega powtarzaniu znanych już faktów, rozszerza informacyjną zawartość publikacji, informuje wreszcie o intelektualnym środowisku, w jakim realizowana była dana praca. Z kolei *analiza cytowań* ułatwia badanie relacji między dokumentami i ocenę ich jakości, sygnalizuje ich wpływ na postęp w nauce, jest podstawą do studiów, rozbudowy i ulepszania warsztatu badań nad różnymi aspektami komunikacji piśmiennej.

Perspektywy rozwoju spisów bibliograficznych przedstawiła natomiast J. Sadowska (Uniwersytet w Białymstoku), zastanawiając się, *Dokąd zmierza bibliografia w „erze cyfrowej”*³. Autorka wskazała międzynarodowe tendencje dotyczące porządkowania technik opisu dokumentów i jednokrotności wysiłków podejmowanych ze względu na różne potrzeby (bibliograficzne, katalogowe, obiegu cyfrowego w sieci). Obecnie dużą wagę przywiązuje się do wygody użytkownika, dla którego optymalnym rozwiązaniem jest posługiwanie się jednym źródłem informacji, obejmującym bazy różnych dokumentów, z prostym opisem bibliograficznym i rzeczowym, z uwzględnieniem rozbudowanych relacji między rekordami. W metodyce bibliograficznej podkreśla się niemożność opracowania wszystkich dokumentów, dlatego postuluje się spisywać te najtrudniej dostępne (np. rękopiśmienne, ikonograficzne i kartograficzne). Odchodzi się od sztywnych zasad kompletności opisu bibliograficznego. Zachęca się do współkatalogowania i przejmowania opisów z różnych źródeł oraz współpracy z wydawcami, księgarzami, autorami i użytkownikami bibliografii. Należy zatem – zdaniem prelegentki – przededefiniować uniwersum bibliograficzne, wykorzystywać dane opisu treściowego z sieci (abstrakty, recenzje, metadane), uwidocznnić zawartość baz bibliograficznych w Internecie za pomocą wyszukiwarek oraz pracować nad lepszą organizacją wyników kwerend w bazach danych (grupowanie, rankingowanie).

Analizę treści 412 artykułów z zagranicznych czasopism naukowych („College and Research Libraries”, „Library Quarterly”, „Journal of Academic Librarianship”), ogłoszonych w latach 2008-2011, przeprowadziła E. Głowacka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), rozpoznając *Współczesne pola badawcze bibliotekoznawstwa* w porównaniu z analizą z wcześniejszych swych badań dotyczących lat 2003-2007. W podsumowaniu wystąpienia E. Głowacka stwierdziła, że 21% artykułów podejmuje problematykę związaną z zarządzaniem bibliotekami i procesami bibliotecznymi, po 17% z *information literacy* oraz badaniami użytkowaniem i użytkowników bibliotek, 13% – z pracownikami, po 8% – z ocenami jakości bibliotek oraz nowymi technologiami i e-źródłami, 5% – z teorią i metodologią bibliotekoznawstwa, 4% – z repozytoriami i bibliotekami cyfrowymi i po 3% – ze stronami WWW bibliotek oraz biblio-info-webometrią. Prelegentka zauważyła wzrost zainteresowania tematyką użytkowników bibliotek, a obszar badawczy – nowe technologie – zastąpił uwagę zagadnieniem usług bibliotecznych. Z 2% do 5% wzrosła ponadto liczba tekstów poświęconych teorii i metodologii

³ Referat ten stał się przedmiotem dyskusji na zakończenie pierwszego dnia obrad – część słuchających była zaniepokojona „łączeniem” katalogów z bibliografiami. Tymczasem powiązania bibliografii z rekordami opisów w katalogach bibliotecznych z innymi obiektami księgarskimi czy wydawniczymi są już faktem.

bibliotekoznawstwa. R. Sapa (Uniwersytet Jagielloński) przedstawił *Biblioteki naukowe w integrującym się środowisku informacyjnym człowieka* w rzeczywistości realnej i wirtualnej. Coraz częściej dwie płaszczyzny informacyjnego funkcjonowania przenikają się, czego przykładem mogą być wymiennosc mediów i równoległość obu środowisk. Jednym z nowszych zjawisk (dostępnym np. na społecznościowym portalu Youtube) są książki konwergencyjne. Poza procesami konwergencji i intermedialności ukazał też inne procesy integracji, jak np. fotokody. Pomysł fotokodów może być z powodzeniem wykorzystany w bibliotekach, m.in. na materiałach reklamowych (szybkie połączenie z mobilną wersją serwisu WWW), na półkach bibliotecznych (przekierowanie do przewodników tematycznych w sieci), na rekordach bibliograficznych (przez abstrakt, lokalizację), w ważnych punktach wewnętrznej organizacji przestrzeni biblioteki (pobieranie przewodników dźwiękowych), bezpośrednio na książkach i czasopismach (linki wskazujące relacje z zapisem pełnych tekstów w wersji cyfrowej, do nagrań dźwiękowych i filmów). Jako element integracji mediów może być też wykorzystywana technologia Near Field Communication, gdzie zbliżeniowo – zamiast karty bibliotecznej – można użyć telefonów komórkowych, w ten sam sposób weryfikować prawo do korzystania z niektórych usług (jak skanowanie i kserografowanie). Tak więc nowe technologie komunikacyjne mogą ułatwić korzystanie z dużych systemów informacyjnych, jakimi są współczesne biblioteki naukowe.

Drugi dzień obrad Kongresu przebiegał w gmachu Biblioteki Śląskiej przy Placu Rady Europy 1. Jako pierwsza zabrała głos Barbara Sosińska-Kalata (Uniwersytet Warszawski), ukazując *Obszary badań współczesnej informatologii (nauki o informacji)*. Po wyliczeniu różnic i podobieństw w anglojęzycznym i polskim nazewnictwie od około 1800 r., autorka zaprezentowała definicje *dokumentacji* (według Paula Otleta) i *informacji naukowej* (Marii Dembowskiej, Harolda Borko i Tefko Saracevica). Przedmiotem badań była zawartość czterech czasopism naukowych z zakresu nauki o informacji („Annual Review of Information Science and Technology”, „Journal of the American Society for Information Science and Technology”, „Journal of Information Science” oraz „Journal of Documentation”). B. Sosińska-Kalata wyselekcjonowała 361 artykułów jako podstawę rozpoznania obszarów badawczych współczesnej nauki o informacji. W dokumentacji tej najwięcej miejsca poświęca się technologii informacyjnej, użytkownikom, badaniom ilościowym (bibliometria, informetria, webometria), organizacji wiedzy i komunikacji naukowej. Można zatem stwierdzić, że w nauce o informacji dokonuje się zwrot „w kierunku badań społecznych i pojmowania jej jako nauki zajmującej się transferem wiedzy w kontekście kulturowym i społecznym”. Choć niemal w 40% publikacji omawia się wciąż zagadnienia związane z technologiami informacyjnymi, to coraz ważniejsza staje się orientacja na użytkownika. Można też zauważyć wzrost zainteresowania teorią dyscypliny, zwiększenie liczby cytowań otrzymywanych spoza dziedziny oraz liczby prac zespołowych.

Do zagadnień informatologicznych odniosła się następnie Jadwiga Woźniak-Kasperek (Uniwersytet Warszawski) w referacie *Z głównych problemów samoświadomości informatologii*. Definicja informacji naukowej skłania do refleksji na temat inter- i transdyscyplinarności tej gałęzi wiedzy, która czerpie m.in. z doświadczeń matematyki, logiki, lingwistyki, psychologii, socjologii, komunikologii, statystyki, teorii zarządzania i informatyki. Prelegentka wyeksponowała, podobnie jak przedmówczynie, społeczny, a właściwie humanistyczny aspekt informatologii. Następnie zadała pytanie: „Czy nauce, także informatologii, potrzebny jest dziś nowy paradygmat, którego integralną częścią byłyby aksjologia i antropologia?”. Zwróciła uwagę na brak równowagi między praxis i etyką, częściowo wynikającej z coraz większej komercjalizacji nauki i aplikacyjności badań, co nie jest w pełni zgodne z naturą wiedzy humanistycznej.

Wiesław Babik (Uniwersytet Jagielloński) omówił z kolei *International Society for Knowledge Organization – nową płaszczyznę współpracy w dziedzinie organizacji informacji i wiedzy w Polsce i na świecie*. Znaczenie międzynarodowych

organizacji profesjonalnych polega przede wszystkim na: kreowaniu naukowych karier, wspomaganiu wymiany doświadczeń lokalnych i globalnych, uwalnianiu aktywności pozainstytucjonalnej, prowadzeniu działalności wydawniczej i publikacyjnej itp. To przypomnienie zadań organizacji stało się wstępem do przedstawienia genezy, historii i aktywności International Society for Knowledge Organization. Autor zwrócił uwagę na bogatą współpracę międzynarodową ISKO z UNESCO, ISO, IFLA. ISKO publikuje ponadto czasopisma „Knowledge Organization”, „Newsletter – ISKO News” oraz kilka serii wydawniczych. Do pozytywnych aspektów przynależności do ISKO należą: otwartość, ahierarchiczność, globalność, inter- i multidyscyplinarność, zespołowość, poszukiwanie dobrych wzorców, ale też jest to organizacja w pewnym sensie hermetyczna przez anglojęzyczność i elitarność.

Część Kongresu poświęconą nauce o informacji zamykał głos Hanny Batorowskiej (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie) przedstawiający *Współczesną bibliotekę szkolną w Polsce – warunki szerzenia kultury informacyjnej*. Autorka dobitnie podkreśliła, że przyszłość bibliotek szkolnych zależy od możliwości przystosowania się placówek do wymaganych zmian. Wraz z rozwojem technologii informacyjnych przewartościowano rolę tych bibliotek, które dziś są centrami oświatowymi i kulturalnymi środowiska lokalnego. Prelegentka zaakcentowała, że szkoła powinna dążyć do kształcenia człowieka dojrzałego informacyjnie, o wysokiej kulturze informacyjnej. Dojrzałość informacyjną można osiągnąć dzięki wychowaniu informacyjnemu. Biblioteki szkolne muszą zatem współuczestniczyć w programie wychowawczym szkoły z zakresu wychowania informacyjnego, eksponować osobotwórczą funkcję szkolnych centrów informacji, dążyć do rozwoju dojrzałości informacyjnej, a nie tylko wyrabiać kompetencje z tego zakresu.

Po przerwie rozpoczął się cykl referatów ukazujących pola badawcze bibliologii o długiej tradycji. Jako pierwsza głos zabrała Irena Socha (Uniwersytet Śląski), prezentując *Zachowania lekturowe Polaków – problemy i kategorie opisu czytelnictwa*. Autorka skupiła się na zasygnalizowaniu ważnych wątków poznawczych w pracach poświęconych problematyce czytelniczej. Podkreśliła również fenomen kultury czytania, omówiła najbardziej znaczące czynniki wpływające na praktyki lekturowe oraz scharakteryzowała wpływ kultury medialnej na prowadzone współcześnie badania czytelnicze. Jednym z mediów godnych uwagi badacza jest Internet i jego społeczności czytelnicze. W zakończeniu I. Socha stwierdziła, że mimo popularności technicznych nowinek i przez to form lektury, nie zanikają, a nawet rozszerzają się możliwości badawcze fenomenu czytelnictwa książek.

Także dwa kolejne wystąpienia miały charakter metodologiczny. Maria Juda (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) przedstawiła *Dawne drukarstwo jako aktualny przedmiot naukowych zainteresowań badawczych*. Autorka skupiła się na zasygnalizowaniu rozwijanych na gruncie inkunabulistyki metod, takich jak np. analiza typograficzna. Zwróciła uwagę na konieczność prowadzenia na gruncie historiografii drukarstwa badań archiwalnych, a także uzupełniania wcześniej znanych systemów badawczych innymi, najczęściej zapożyczonymi z nauk społecznych. Prelegentka wskazała kierunki dociekań w zakresie historii dawnego drukarstwa, podkreśliła rolę eksploracji nie tylko dorobku zakładów typograficznych, ale też życiorysów osób uczestniczących w procesie publikacyjnym. Przypomniała, że w polskich badaniach dziejów drukarstwa jest wiele luk, należałoby np. uzupełnić i zaktualizować serię *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*.

Elżbieta Gondek (Uniwersytet Śląski) poświęciła swoje wystąpienie *Zawodowi drukarza i technologii druku w bibliologii i poza jej zakresem*, zastanawiając się, które z zagadnień technicznych i organizacyjnych dawnego i współczesnego drukarstwa wchodzą w zakres dziedziny nauki o książce, a które pozostają poza nim. Autorka przeprowadziła analizę zawartości cyklu *Poligrafia* ukazującego się od 2007 r. w analitycznych raportach *Rynku książki w Polsce*, poszukując informacji o współczesnym rynku drukarskim. Powołując się na analizy Tomasza Nowaka, a także kolejnych autorów, wyekspozowała braki informacyjne raportów Głównego Urzędu Statystycznego, co utrudnia precyzję w tworzeniu informacji

o zakładach drukarskich. Nie publikuje się (jak to było w zwyczaju w XIX w.) materiałów o charakterze ksiąg adresowych. Twórcy serii *Poligrafia* powołują się na rankingi czasopisma „Wydawca”, które uzupełniają badaniami ankietowymi oraz penetracją stron WWW, czyli dokumentacja nie jest pełna. Nie dostarcza też podstaw do dalszych badań zawartość „Przewodnika Bibliograficznego”, gdyż nazwę firmy poligraficznej podaje się tylko w tych przypadkach, gdy nieznaną jest nazwa oficyny wydawniczej. Wykonana próba badawcza pozwoliła na skonstatowanie, że nie posiadamy obecnie źródła tworzenia rejestru działających współcześnie drukarni dziełowych w Polsce.

Estetyka i sztuka książki w badaniach bibliologicznych stała się przedmiotem wystąpienia Małgorzaty Komzy (Uniwersytet Wrocławski). Autorka rozpoczęła od przedstawienia złożonej struktury książki, której forma często wpływa na odbiór przez czytających. Treść ujęta w warstwie werbalnej oraz forma graficzna i estetyczna – czy szerzej – materialna, są współzależne, mają też wielopoziomowe, wyspecjalizowane współautorstwo, gdyż „dusza książki zależna jest nie tylko od autora, ale także od tych, którzy przyczynili się do jej postaci” na wszystkich etapach powstawania. Badaczka podkreśliła, że książka jest często traktowana jako dzieło sztuki, zaakcentowała walory estetyczne książki artystycznej, które stają się celem dominującym, sytuowanym w opozycji do jej tradycyjnej postaci. Bywa też traktowana „abstrakcyjnie”, umownie, a jej podstawowy sens – przekaz ideowo-werbalny, świadomie jest pomijany w twórczej manifestacji, dzieło nie jest przeznaczone do czytania (jak np. w przypadku książki „kamiennej”, która jest tylko estetycznym obiektem).

Ostatni referat podczas Kongresu wygłosił Leonard Ogierman (Uniwersytet Śląski). Pokazał, jak patrzy się na *Papier i oprawę introligatorską jako zakres wiedzy o książce*, z punktu widzenia dawnej sztuki introligatorskiej, znanstwa zabytkowych opraw oraz czynności wykonywanych w pracowni konserwacji książki. Celem referatu było wskazanie współczesnych technik konserwacji od strony znajomości cech fizykochemicznych i czynników wpływających na proces zniszczeń opraw oraz papieru pochodzącego z inkunabułów i starych druków. Przez pokazanie i wyjaśnienie specyfiki wykresów uzyskiwanych w toku badań chromatograficznych, poprzedzających proces renowacji konserwatorskiej, wyjaśnił, jak złożony jest skład chemiczny oraz mikrobiologiczny zmian zachodzących w materiałach użytych w przeszłości przez introligatora w oprawach w toku klejenia grzbietu, skóry do trzonu książki. Można było się przekonać, jak specyficznej wiedzy trzeba, by móc ocenić, co powoduje i dlaczego destrukcję dawnych ksiąg przez wieki, a także zastanowić się, jakie koszty, kiedy i czy zawsze trzeba ponieść, by ratować poszczególne egzemplarze dzieł.

Krajowy Kongres Kultury Książki był znakomitą okazją do zintegrowania środowiska bibliologicznego w Polsce. Wysłuchane teksty pozwoliły rozpoznać stan badań i kondycję dziedziny (m.in. wzrost liczby publikacji poświęconych zagadnieniom teoretycznym i metodologicznym) oraz określić nowe obszary badawcze, warte bliższej analizy naukowej, być może prowadzonej wspólnie z przedstawicielami innych środowisk naukowych lub praktyków. To ostatnie wydaje się szczególnie wartościowym osiągnięciem spotkania.

Agnieszka Bajor
Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Tekst wpłynął do Redakcji 9 listopada 2012 r.